

İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi, sy.12, 2008, s.

İSLAM HUKUKU ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Sayı: 12

Ekim 2008

www.islamhukuku.com

www.islamhukuku.org

www.islamhukuku.net

ISSN 1304-104

İSLAM HUKUKU ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

www.islamhukuku.com www.islamhukuku.org www.islamhuku.net
Journal of Islamic Law Studies مجلة البحوث الفقهية الإسلامية
Sayı / Number / العدد : 12 Yıl / Year / السنة : 2008

Nisan ve Ekim aylarında yılda iki sayı çıkar. Hakemlidir

Sahibi / Publisher / صاحبا

Mustafa ÖZDEMİR

Mehir Vakfı Genel Başkanı / General Director of Mehir Wakfi / رئيس الوقف

Editör / Editor-in-chief / رئيس التحرير

Prof.Dr. Saffet KÖSE

Editör Yardımcısı / Associate editor / مساعد رئيس التحرير

Doç. Dr. Muharrem Kılıç

Yayın Kurulu / Editorial Board / هيئة التحرير

Prof.Dr. Halil İbrahim ACAR - Dr. Ahmet AKMAN - Y.Doç.Dr. Abdüsselam ARI - Prof.Dr. Nasi ASLAN - Doç.Dr.Tevhit AYENGİN - Dr. Tuncay BAŞOĞLU - Doç.Dr. Murteza BEDİR - Doç.Dr. Recep CİCİ - Dr.A. Hakan ÇAVUŞOĞLU - Prof.Dr. Şamil DAĞCI - Prof.Dr. Nihat DALGIN - Doç.Dr. Sabri ERTURHAN - Prof.Dr. H. Tekin GÖKMENOĞLU - Prof.Dr. H. Mehmet GÜNAY - Y. Doç.Dr. Menderes GÜRKAN - Doç.Dr. Hasan HACAK - Doç.Dr. Abdurrahman HAÇKALI - Prof.Dr. Abdullah KAHRAMAN - Doç.Dr. Cengiz KALLEK - Doç.Dr. Ali KAYA - Dr. Saim KAYADİBİ - Dr. Hüseyin KAYAPINAR - Doç.Dr. Muharrem KILIÇ - Prof.Dr. Ferhat KOCA - Doç.Dr. İsmail KÖKSAL - Doç.Dr. Şükrü ÖZEN - Y.Doç.Dr. Ali İhsan PALA - Dr. Ali PEKCAN - Y.Doç.Dr. İzzet SARGIN - Y.Doç.Dr. Haluk SONGUR - Dr. Osman ŞAHİN - Dr. Murat ŞİMŞEK - Doç.Dr. Hasan TANRIVERDİ - Doç.Dr. Talip TÜRCAN - Dr. Mustafa YAYLA - Prof.Dr. Mustafa YILDIRIM - Doç.Dr. Kemal YILDIZ - Dr. Yaşar YİĞİT

Danışma – Bilim Kurulu / Advisory – Scientific Board / الهيئة الإستشارية - العلمية

Prof.Dr. Hamza AKTAN - Prof.Dr. Vecdi AKYÜZ - Prof.Dr. H. Yunus APAYDIN - Prof.Dr. Fahrettin ATAR - Prof.Dr. İ. Hakkı AYDIN - Prof.Dr. M. Akif AYDIN - Prof.Dr. Ali BAKKAL - Prof.Dr. Mustafa BAKTIR - Prof.Dr. Ali BARDAKOĞLU - Prof.Dr. Abdülaziz BAYINDIR - Prof.Dr. Faruk BEŞER - Prof.Dr. İbrahim ÇALIŞKAN - Prof.Dr. Orhan ÇEKER - Prof.Dr. Hamdi DÖNDÜREN - Prof.Dr. İ. Kâfi DÖNMEZ - Prof.Dr. Celal ERBAY - Prof.Dr. Mehmet ERDOĞAN - Prof.Dr. Mehmet ERKAL - Prof.Dr. Osman ESKİCİOĞLU - Prof.Dr. Beşir GÖZÜBENLİ - Prof.Dr. Hasan GÜLEÇ - Prof.Dr. Hayreddin KARAMAN - Prof.Dr. Muhsin KOÇAK - Prof.Dr. Salim ÖĞÜT - Doç.Dr. Ahmet ÖZEL - Prof.Dr. Mehmet ŞENER - Prof.Dr. Salih TUĞ - Prof.Dr. Mustafa YILDIRIM - Prof.Dr. Davut YAYLALI - Prof.Dr. Y. Vehbi YAVUZ

Kitap Tanıtımı/ Book Review / حول الكتب

Dr. A. Hakan ÇAVUŞOĞLU

Özetler/ Summaries/ ملخصات

Y.Doç.Dr. Haluk SONGUR/Dr. Saim KAYADİBİ

Bibliyografya Kontrol/ Bibliographic control/ مراجعة المصادر

Muhammet Ali DANIŞMAN

Uluslararası İlişkiler Koordinatörü/Coordinator of Int. Relations/ منسق العلاقات العالمية

Necmettin KIZILKAYA-Necmeddin GÜNEY

Yazı İşleri Müdürü/Editorial assistant

Hasan TÜRK

e-mail: saffetkose@selcuk.edu.tr

ISSN 1304-1045

Kapak: Doç.Dr. Muhittin OKUMUŞLAR

Mizanpaj: Serdar Işıklı, serdar@grafiamatbaa.com

Yayın İlkeleri

- 1- Dergide yayımlanması istenen yazılar İslam Hukuku ile ilgili olmalıdır: İslam hukuku ile ilgili çağdaş bir problem, İslam hukuk tarihi, edebiyatı, son dönem, daha önce yaşamış ya da çağdaş İslam hukukçularının ve eserlerinin tanıtımı, önceki fukahanın yazmış oldukları risalelerin neşri ve tercümesi, sempozyum ve tez değerlendirmeleri vb. konularda olmalıdır.
- 2- Araştırma ilmî metotlara uygun olmalıdır.
- 3- Araştırmaya İngilizce veya Arapça özet eklenmelidir.
- 4- Araştırmalar hakemlerin (en az iki hakem) olumlu görüşünden sonra yayımlanır.
- 5- Dergide yayımlanan yazıların dil ve içerik bakımından sorumluluğu yazarlarına aittir.
- 6- Yayımlanmayan yazılar sahiplerine iade edilmez.

Principles and Regulations For Publication

- 1- Research submitted for publication, should be based on Islamic jurisprudence
- 2- Research should concentrate on issues,
 - questions and contemporary problem,
 - history of Islamic jurisprudence,
 - its literature,
 - past and contemporary Islamic legists, dealing with Islamic subjects, with their works,
- critical publications and translations of treatises (unpublished manuscripts) of the past Islamic legists / jurists about various subjects,
 - notes on symposiums, conferences, congresses or theises etc.
- 3- Research should be followed scientific methods.
- 4- A satisfied abstract should be attached to the research to be translated into English or Arabic.
- 5- Researches should be arbitrated by Islamic legists/jurists according to methods which indicates principles and procedures of arbitration
- 6- The opinions expressed in the articles are solely those of the authors
- 7- Researches which not published, will not be returned.

قواعد النشر وشروطه

- 1- أن يكون البحث المراد نشره في المجلة مبنيًا على الفقه الإسلامي
- 2- أن ينصب البحث على القضايا والمسائل والمشكلات المعاصرة المتعلقة بالفقه الإسلامي أو تاريخه أو أدبه أو التعريف بالفقهاء المتأخرين والمتقدمين والمعاصرين مع بيان إنجازاتهم العلمية أو تحقيق رسائل فقهاننا القدامى وترجمتها أو تقييم المؤتمرات أو الرسائل الخ.
- 3- أن يوافق البحث على المناهج العلمية
- 4- أن يرفق بالبحث خلاصة مستوفية له لترجمتها إلى اللغة الإنجليزية أو العربية
- 5- تنشر البحوث بعد أن يتم التحكيم من قبل المتخصصين وفقًا لقواعد التحكيم
- 6- جميع المسؤوليات العلمية والقضائية للبحوث المنشورة في المجلة على مؤلفيها
- 7- البحوث التي لا تنشر لا تعاد لأصحابها

العنوان / Address / Adres :

Musalla Bağları Sarnıç sok. No: 2 – Selçuklu/KONYA

Tel: 0.332.236 14 60

Fax: 0.332. 236 14 65

www.mehir.net, www.mehir.org

Mehir Vakfı Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı ve IDSB üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Editörden

Söyleşiler

Prof. Dr. Salih Tuğ..... 11-18
Prof. Dr. Mustafa UZUN

Salih Tuğ ile Akademik Yaşamı ve İslamî İlimler Üzerine Söyleşi..... 19-32
Haz. Necmettin KIZILKAYA

Hocamız Prof. Dr. Abdulkadir Şener ile Söyleşi..... 33-44
Haz. Ayşe ELMALI

Prof. Dr. Mustafa Uzunpostalıcı ile..... 45-86
Haz. Necmeddin GÜNEY

Makaleler

Akıl (Re'y)-Nakil (Eser/Hadis) Ayrışmasının Fikhî Boyutları

Juridical Dimensions of Separation Between ahl al-ra'y and ahl al-hadith in
History of Islamic Law..... 87-98
Doç. Dr. Adnan KOŞUM

İslâm Fıkhdında Meçhul Râvinin Naklettiği Hadislerin Hukûkî Değeri

The Legal Value of Hadiths are Conveyed by Unknown Narrator in Islamic
Jurisprudence..... 99-126
Dr. Muharrem ÖNDER

Îsâ b. Ebân'ın Hayatı-Eserleri ve Haberlerin Epistemolojik Değeri ile İlgili Bazı Görüşleri

The Life and Works of Îsâ b. Abân and his Some Thoughts on the
Epistemological Value of al-Akhhbâr..... 127-154
Dr. Ramazan ÖZMEN

An Approach to the Position of Islamic Law with the Consideration of the Reform Through the Aiding Factors

İslam Hukukunun Konumuna, Reform Konseptini Değerlendirerek, Yardımcı
Etmenlerle Birlikte Bir Bakış..... 155-182
Dr. Saim KAYADİBİ

Yahudi Şeriatında Recm Cezası

Rajm in Jewish law 183-200
Eldar HASANOV

Şura ve İslam Hukukunda İnsan Hakları Demokrasinin Belirginliği

The Shūrā and Human Rights in Islamic Law Relevance of Democracy. 201-206
Kâmil Muhammed el-GİNDİ / trc. Ahmet KILINÇ

İslam Hukukunda Terk Kavramı ve Delil Değeri

The Concept of “Abandonment” in Islamic Law and its Evidence Value 207-220
Ebu’l-Fadl Abdullah Muhammed es-Siddik el-GUMÂRÎ / Çev. Hasan ÖZER

Hz. Peygamber’in (s.a.s.) Terk Ettiği Meselelerin Örnekleri Ve Bunların Açıklanması

The Examples of Issues that Prophet Muhammad Abandoned and the Explanation of These..... 221-238
Safvet Cevdet Ahmed / Çev. Hasan ÖZER

أصول الإمام مالك في الموطأ

İmâm Mâlik’in el-Muvatta’taki Yöntemi

د. سماعيل خالدي 239-258

Ahmed Cevdet Paşa’nın Risâletü’l-Vefâ Adlı Eseri

Ahmed Cevdet Pasha and his Treatise ‘Risâla al-Wafâ’ 259-266
Huzeyfe ÇEKER

Ahmed Cevdet Paşa’nın Risâletü’l-Vefâ İsimli Eseri

On Ahmet Cevdet Pasha’s Risâletü’l-Vefâ..... 267-276
Y.Doç. Süleyman KAYA

Kâfiyecî ve “Kitâbu’l-Ferah ve’s-Surûr fî Beyâni’l-Mezâhibi’l-Erbe’a” Adlı Eseri

Kâfiyaci and his Work Titled “Kitâbu’l-Farah Wa’s-Surûr fî Bayâni’l-Mazâhibi’l-Arba’a” 277-300
Hasan ÖZER

Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi’nin Hayatı ve “Emâli’l-Vesâyâ” Adlı Eseri

Life of Sheikhzâdeh Ahmed Ziyâ Efendi and his Treatise Titled “Emâli’l-Vesâyâ” 301-352
Dr. İsmail BİLGİLİ

İslam Açısından Ebeveynin Çocukları Üzerindeki Hakları veya Çocukların Ebeveynine Karşı Vazifeleri

Islamic View of Rights of Parents on Children or Duties of Children Towards Them 353-376

Prof. Dr. Saffet KÖSE

Kur'ân ve Sünnete Göre Sıla-ı Rahmin Önemi

The Importance Attached to Silatu'r-Rahm (Maintaining the Bonds of Kinship) by the Qur'ân and the Sunnah 377-390

Doç. Dr. Mehmet EREN

Kitap Tanıtımları:

Servet Armağan, *Modern Hukukta ve İslâm Hukukunda Kadın Hakları Üzerine Düşünceler*, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2007, 182 s. 391-396

Dr. Emine Gümüş BÖKE

Nihat Dalgın, *Gündemdeki Tartışmalı Dinî Konular*, Ensar Yay., İstanbul 2007, 416 s. 397-400

Betül GENÇ

Nihat Dalgın, *İslâm'da Tevbe ve Cezalara Etkisi*, Etüt Yay., Samsun 1999, 188 s. 401-404

Havva Demirci

Abdullah Kahraman, *İslam hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)*, Ebabel Yayıncılık, Ankara 2008. 405-410

Dr. Halis DEMİR

Vefeyât

Prof. Dr. Zahid Aksu (1936-2008) Hocamızın Aziz Hatırasına..... 411-422

Prof. Dr. Beşir GÖZÜBENLİ

Mustafa Sa'îd el-Hinn (1923-2008)..... 423-425

Dr. Ali PEKCAN

Editörden

Dergimizin 12. sayısı ile huzurlarınızdayız. Bu sayımızda da öncekilerin devamı niteliğinde değerli araştırmaları sunmanın sevincini ifade ederken sonraki yayınlarımızda da mümtaz bilim adamlarımızın değerli katkılarıyla dergimizin daha da seviyeli hale geleceği ümidinde olduğumuzu belirtmek isteriz.

Bu sayımızda ilk başta İslam hukukunun ülkemizdeki öncülerinden üç ulu çınarla yapılan röportajlar yer alıyor. İlahiyat alanında yazdıkları eserler, lisans ve lisansüstü devrelerde yetiştirdikleri binlerce talebenin yanında idari görevleriyle de gönüllerde taht kuran İslam hukukunun bu abide şahsiyetleriyle yapılan söyleşilerin çok kıymetli olduğuna inanıyoruz. Kendilerinin bilgi ve tecrübelerinden yararlanıp bu günümüzü verimli biçimde değerlendirmek ve geleceğimizi isabetle planlayabilmek için yol gösterici tavsiyelerine her zaman muhtaç olduğumuz hocalarımızdan istifade etmek için bu söyleşilerin bir başlangıç olmasını umuyoruz. Zira yeni kuşağın ihtiyaçları ve hocalarımızın birikimlerinin bu türden yazıları zaruri kıldığı kanısındayız.

Diğer yandan makalelere geçtiğimizde de oldukça önemli mevzuların ele alındığını görüyoruz. Doç. Dr. Adnan KOŞUM, *Akıl (Re'y)-Nakil (Eser/Hadis) Ayrışmasının Fikhî Boyutları* başlıklı makalesinde fıkıh tarihinin en önemli ve tarihe damga vurmuş ehl-i rey ve ehl-i hadîs ekolleri hakkında yapmış olduğu araştırmada iki okul arasındaki ayrışmanın temel sebeplerini çeşitli tezleri de dikkate alarak tartışmakta ve sonuçta iki okul arasındaki tartışmaların usûl-i fıkıh kökenli olduğunu tespit etmektedir. Dr. Muharrem ÖNDER, *İslâm Fıkıhında Meçhul Râvinin Naklettiği Hadislerin Hukûkî Değeri* konulu incelmesinde usûl ilminin en temel problemlerinden birisi olan meçhul ravinin rivayeti ile ilgili tartışmaları ele işlemektedir. Dr. Ramazan ÖZMEN, Hanefî usûlünün daha sonraki nesillere ulaştırılmasında en önemli halkalardan birisini oluşturan İsbâ b. Ebân'ın bu güne kadar yeterince araştırılmamış hayatını, eserlerini ve haberlerin epistemolojik değeri ile ilgili görüşleri temel usul kaynaklarından yararlanarak ele aldığı etüdünde fıkıh usulü tarihinin önemli şahsiyetlerinden birisine dikkatleri çekmektedir. Dr. Saim KAYADİBİ, *An Approach to the Position of Islamic Law with the Consideration of the Reform Through the Aiding Factors* başlıklı makalesinde İslam Hukukunun reform karşısındaki durumuna yardımcı etmenlerle birlikte bir bakış sergilemekte, bu hukukun karakteristik özelliklerine değinmekte ve onun yorumlanmasında temel faktör oluşturan etmenlerden bahsederek İslam hukukunun amaçlarının anlaşılmasında özel bir rol alan olan makâsîd konseptine değinmektedir. *Yahudi Şeriatında Recm Cezası* başlıklı tetkikinde Eldar HASANOV recm cezasının Yahudilikte hangi suçlardan dolayı öngörül-

düğü, uygulanmasının nasıl gerçekleştiği, cezanın öngörüldüğü suçlar ve uygulanma bakımından gelişim seyri, uygulamadan kaldırılması gibi meseleleri açıklığa kavuşturmayı hedeflemekte ve ana kaynaklardan yararlanarak okuyucuyu aydınlatmaktadır. Ahmet KILINÇ, Kâmil Muhammed el-GİNDİ'nin *Şura ve İslam Hukukunda İnsan Hakları Demokrasinin Belirginliği* başlığıyla tercüme ettiği makalesinde İslam siyaset teorisinin en temel kurumlarından birisi olan şurâyı ele almaktadır. Bu bağlamda şurânın kavramsal çerçevesini çizdikten sonra, mecburi olup olmadığını, kadınların bu sürece katılıp katılmayacağını tartışmakta, seçim ve demokrasi açısından şurâyı konumlandırarak, kavramı insan haklarını koruyucu bir mekanizma olarak irdelemektedir. Hasan ÖZER, Hz. Peygamber'in terk ettiği bir eylemin delil değerinin ne olduğunu zengin örneklerle işleyen iki makaleyi tercüme ederek okuyucuların istifadesine sunmaktadır ki bu iki inceleme gerçekten usul açısından dikkate değer bir konuyu ele almaktadır. Semâ'in HÂLİDÎ, mezhep imamlarımızdan İmâm Mâlik'in fıkıh-hadis literatürünün ilk örneklerinden birisini oluşturan *el-Muvatta*'taki metodunu "Usûlü'l-İmâm Mâlik fi'l-Muvatta'" başlıklı makalesinde derinlemesine analiz etmektedir. Bu sayımızda yakın tarihimizin önemli şahsiyetlerinden Ahmed Cevdet Paşa'nın *Risâletü'l-Vefâ* isimli eseriyle ilgili iki değerli çalışma okuyucuya sunulmuştur. İslam hukuk tarihinin önemli tartışma konularından birisi olan bey bi'l-vefâ'yı konu alan bu risalenin orijinal metnini Huzeyfe ÇEKER tahkik etmiş, Dr. Süleyman KAYA'da Latin harfleriyle okunuşunu tespit etmiştir. Hasan ÖZER, IX/XV. yüzyıl alimlerinden Kâfiyecî'nin mezhep, ictihad ve taklid konularını ele aldığı *Kitabu'l-Ferah ve's-Surûr fi Beyâni'l-Mezâhibi'l-Erbe'a* adlı risalesinin tahkikini yaparak okuyucuların istifadesine sunmaktadır. Dr. İsmail BİLGİLİ de son devir ulemasından Şeyhzâde Ahmed Ziya Efendi'nin hayatı, ilmi faaliyetlerini inceledikten sonra "Emâli'l-Vesâyâ" adlı vasiyet konusunu kanun formunda maddeleştirdiği eserini ilim alemine arz etmektedir. İslam'ın temel kaynaklarında çokça değer verilen ana-babaya karşı ahlâkî ve fikhî vazifeleri Prof. Dr. Saffet KÖSE ve benzeri bir konu olan sıla-i rahimi de Doç. Dr. Mehmet EREN genişçe sayılabilecek ölçüde ele almaktadırlar. Kitap tanıtımı kısmında da son zamanlarda yapılan çalışmalardan bir demet sunulmaktadır. Vefeyat köşemizde iki güzide ilim adamının haberi yer almaktadır. Türkiye'de İslam Hukuku araştırmalarının önde gelen ilk simalarından değerli hocamız Prof. Dr. Zahit AKSU'yu bu vesileyle rahmetle anıyoruz. Aynı şekilde daha çok Prof. Dr. Halit ÜNAL hocamızın *İslam Hukukunda Yöntem Tartışmaları* adıyla Türkçeye çevirdiği kitabından hatırladığımız Mustafa Sa'îd el-Hinn'i de rahmetle yadediyoruz.

Yeni sayılarda buluşmak ümidiyle...

Saffet KÖSE